

Sepedi

Leleme la Gae le Mabokgoni a Bophelo

1

Kotara 1

Puku ye Kgolo

Kotara 1

Sepedi

Leleme la Gae le Mabokgoni a Bophelo

Puku ye Kgolo

Ditebogo

Tšweletšo ya lenaneo le la go kopantšha Leleme la Gae le Mabokgoni a Bophelo e dirilwe ke sehlopha sa Funda Wande ka tšhomišano le sehlopha sa ditsebi tša thuto ya motheo ya Kapa Bodikela, Kapa Bohlabela le Limpopo, dirutegi go tšwa diyunibesithing tša go fapafapana le barutiši dikolong.

Dipuku tše di kgonne go tšweletšwa ka lebaka la thekgo ya mašelang ya Allan Gray Orbis Foundation Endowment, FEM Education Foundation, Michael & Susan Dell Foundation le Zenex Foundation.

Cover

Anja Stoeckigt

Photo credits

Funda Wande Media Team: Page 12 (instructions for music shaker),
Page 42 (steps to wash hands);
iStock: Page 14: @THEGIFT777 (gumboot dancers),
Page 15: @brazzo (girls dancing), Bladsy 16: @JackF (hip hop dancers);
Shutterstock: Page 16: Africa Studio (ballroom dancers);
Alamy Stock Photo: Page 16: AfriPics (group of dancers).

All other photos are provided with permission: Freepik

www.fundawande.org

ISBN: 978-1-990952-49-4

Version 3: 2025

Motho mang le mang o dumeletšwe go abelana (go kopolla le go phatlalatša sedirišwa se ka tshepedišo goba sebopego sefe) goba go amantšha (go hlakantšha, go fetola le go tšwetša pele ka morero wo mongwe le mongwe), ge fela a ka leboga mošomo wa rena ka tsela ye:

Funda Wande, Sepedi Leleme la Gae le Mabokgoni a Bophelo, Puku ye Kgolo, Mphato 1, Kotara 1, CC BY 4.0

O seke wa tlatša ka mantšu goba polelo yeo e ka ganetšago ba bangwe seo laesense e se dumeletšego.

Tshedimošo ya go tlaleletša o ka e humana mo: <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>

Diteng

Tlwaetšo

Beke 1	Mabokgoni a Bophelo: Letlakala la go gwadigwatša seo se tlogo ngwalwa	2
	Sesolo wa Sebodu.....	3

Nna

Beke 2	Mabokgoni a Bophelo: Ditlwaelo tša Go Bala Mmogo	7
	Go Theeletša le Go Bolela: Letšatši la mathomo sekolong	8
	Go Bala Mmogo: Na o kgona go dira eng?	9
Beke 3	Mabokgoni a Bophelo: Dira selo sa mmino sa go tšokotšwa.....	12
	Go Theeletša le Go Bolela: Diphoofolo di kgona go bina.....	13
	Go Bala Mmogo: Re kgona go bina.....	14

Bagwera

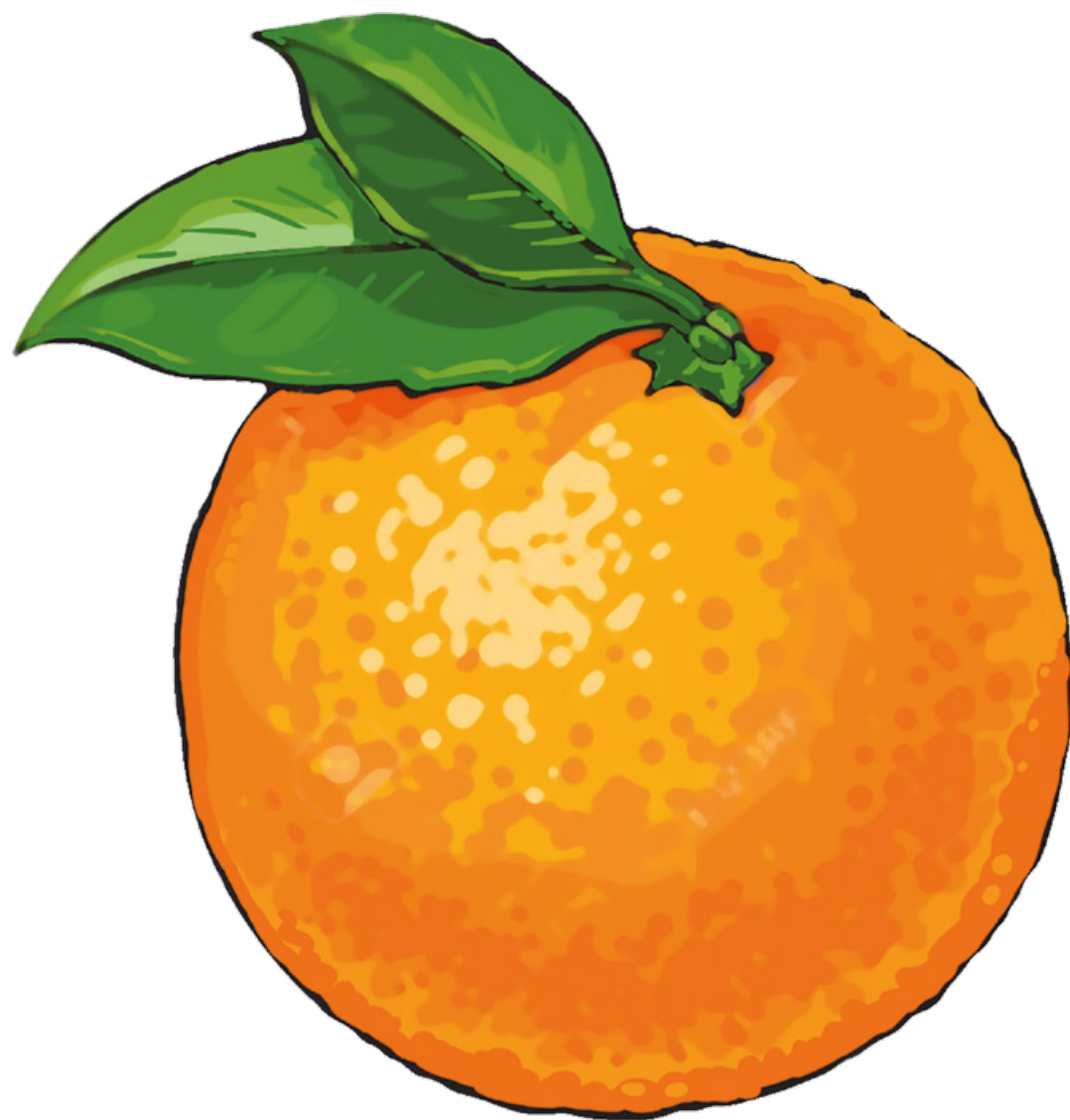
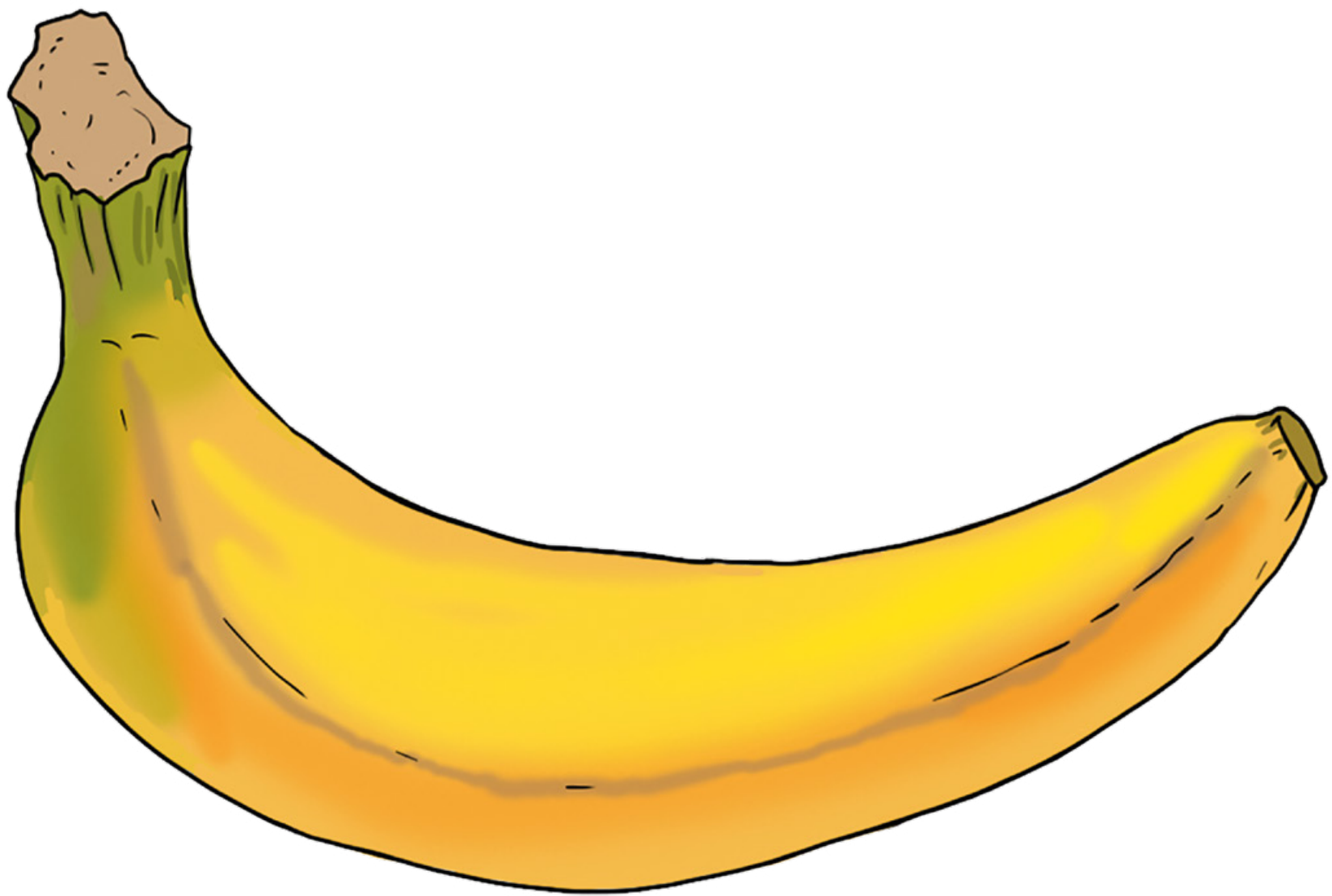
Beke 4	Mabokgoni a Bophelo: A re bapetše.....	17
	Go Bala Mmogo: Re rata khekhe	18
Beke 5	Mabokgoni a Bophelo: Kabelo o etela Bonolo	22
	Go Bala Mmogo: Tau le Legotlo.....	23

Sekolo

Beke 6	Mabokgoni a Bophelo: Lenaneo la yunifomo ya sekolo	27
	Go Bala Mmogo: Mokotlana wa dipuku	28
Beke 7	Mabokgoni a Bophelo: Na molalatladi ke eng?.....	32
	Go Bala Mmogo: Dikherayone tše mpsha	33

Mekgwa ya go phela gabotse

Beke 8	Mabokgoni a Bophelo: Boroko bjo bo bose bošego	37
	Go Bala Mmogo: Mmutla le Khudu	38
Beke 9	Mabokgoni a Bophelo: Hlapa diatla tša gago	42
	Go Bala Mmogo: Ke nako ya go hlapa, Mumusa!.....	43

Beke 1

Mabokgoni a Bophelo: Letlakala la go gwadigwatša seo se tlogo ngwalwa

- **Segopotšo:** Tswalela puku o bone gore ke mang a gopolago dilo ka moka.
- **Go kgetha:** O rata ye goba yela?
- **Go phopholetša:** Ke ye serolwana ebile e bose. Ke eng?
- **Go bapetša:** Di swana ka eng? Di fapana ka eng?

Sesolo wa Sebodu

Beke 1

Kgalekgale go be go na le mošemanyana yo a bego a bitšwa Sesolo. Yena o be a na le mengwaga ye seswai. (*Na wena o na le mengwaga ye mekae?*)

Efela e be e le mošemanane wa sebodu. (*Na e ka ba le lena le a tšwafa?*)

O be a rata go dula ka tlase ga morithi wa mohlare mosegare ka moka a sa dire selo. (*Lebelelang seswantšho. Na le kgona go bona Sesolo ka tlase ga mohlare?*)

Mafelelong maoto, matsogo le molomo wa Sesolo di ile tša lapišwa ke go tšwafa ga gagwe.

(*Mpontšheng maoto ... le matsogo ... le melomo ya lena.*)

Matsogo a gagwe a re, “Sesolo, šikinya matsogo a gago. Sepela o ye go thuša mma go hlatswa diaparo”.

Efela Sesolo a se šikinyege.

Maoto a gagwe a re, “Sesolo šikinya maoto a gago. Sepela o ye go thuša tate go epa molete”.

Efela Sesolo a se šikinyege.

Molomo wa gagwe wa re, “Sesolo, sepela o ye go thuša buti go bala puku”.

Efela Sesolo a se šikinyege.

Sesolo o be a dutše ka fase ga morithi wa mohlare a sa dire selo.

Maoto, matsogo le molomo wa Sesolo tša re: “Re swanetše go ruta Sesolo thuto.

Re swanetše go mo ruta gore a se ke a tšwafa.

Ge a sa nyake go šoma, le rena re tla tlogela go šoma”.

Sesolo o be a se a lemoga gore maoto, matsogo le molomo ga di sa šoma. O ile a no dula ka fase ga morithi wa mohlare a sa dire selo.

Letšatši le be le dikela, go thoma go tonya. Sesolo a thoma go swarwa ke tlala.
 Ka lethabo a nagana go ya ka gae, ka ge e be e le nako ya dilalelo.
 Sesolo a re go maoto, “Šikinyegang, ke swanetše go ya ka ntlong”.
 Efela maoto a re, “Aowa Sesolo. Rena ga re sa šoma”.
 Sesolo a tšhoga gannyane. A re, “Matsogo šikinyegang, ke nyaka go emišetša buti letsogo
 a tle a nthuše”.
 Efela Matsogo a re, “Aowa Sesolo. Rena ga re sa šoma”.
 Sesolo a tšhoga kudu. A re go molomo, “Šikinyega molomo. Ke swanetše ke goelele mma a tle a nthuše”.
 Efela molomo wa re, *(Na le nagana gore molomo wa gagwe o ileng?)* “Aowa Sesolo. Nna ga ke sa šoma”.
 Mmallo! Sesolo wa batho! O be a sa kgone go šikinya maoto, matsogo le molomo wa gagwe. *(Na Sesolo
 o tla dira eng?)*

Letšatši le ile la dikela, ka pelapela leswiswi la swara ebile gwa tonya kudu. Sesolo o be a kgona go bona mmagwe, tatagwe le buti wa gagwe ka ntlong efela o be a sa kgone go šikinyega. (*Sesolo wa batho!*) A kwa mmagwe a goelela a re, “Sesolo! Sesolo! O mo kae? Boa ka gae ke nako ya dilalelo!” (*Ke a kgotsa gore go tlo direga eng. Na e ka ba Sesolo o tla dula ka ntle leswiswing bošego ka moka? Na o nagana eng?*)

Sesolo a thoma go lla. “Ka kgopelo maoto, matsogo le molomo, thomang go šoma gape hle. Ke tonywa ke phefo ebile ke swerwe ke tlala. Ke nyaka go sepela. Nka se sa tsoga ka tšwafa le ka letšatši la mohlolo”. Maoto, matsogo le molomo tša mo kwela bohloko.

Gomme tšona tša re, “Go lokile Sesolo. Re tla šoma gape. Efela o lahle go tšwafa”.

“Ke a leboga, maoto le matsogo le molomo,” gwa realo Sesolo. “Nka se sa tsoga ka tšwafa gape.”

Sesolo a ema ka pejana a kitimela ka ntlong, a emišetša matsogo godimo a goeleta a re, “Mma, Tate, Buti, nteteleng! Ke a tla”.

Ditlwaelo tša Go Bala Mmogo

1

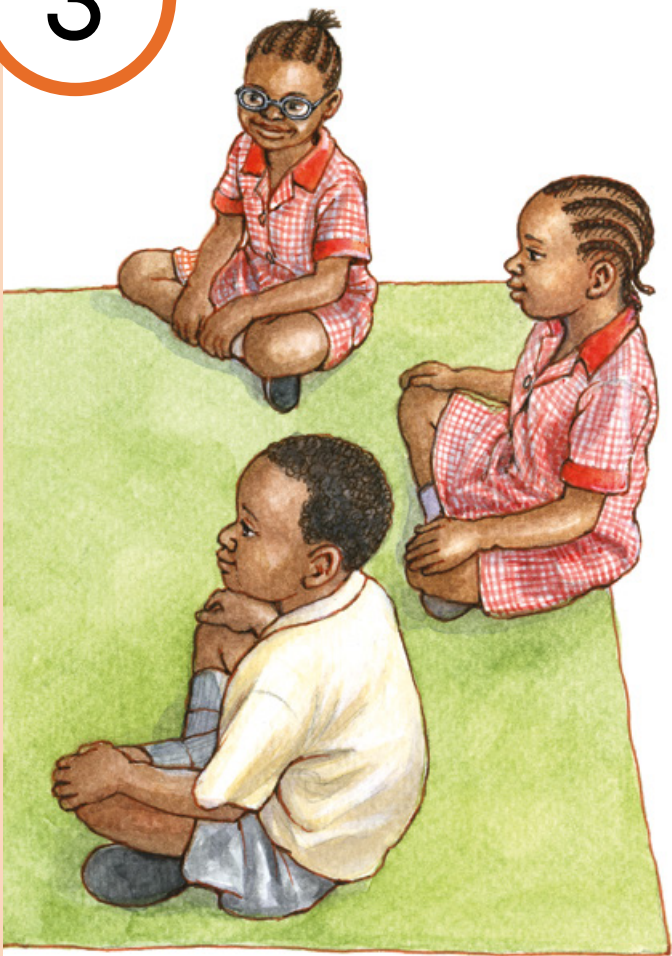
Hlwekiša teseke.

2

Etlang mo mmeteng.

3

Dulang gabotse.

4

Balang.

5

Boelang ditiesekeng.

Beke 2

Mabokgoni a Bophelo

Balang phousetara mmogo.

- Na phousetara e bolela ka eng? Ke mo kae moo go bolelago seo?
- Na dinomoro tše di re botša eng?
- Na go direga eng go seswantšho se sengwe le se sengwe? Ke ka lebaka la eng re swanetše go dira se?

- Re swanetše go dira eng pele? Sa go latela? Ke moka? Ka morago ga moo? Mafelelong?

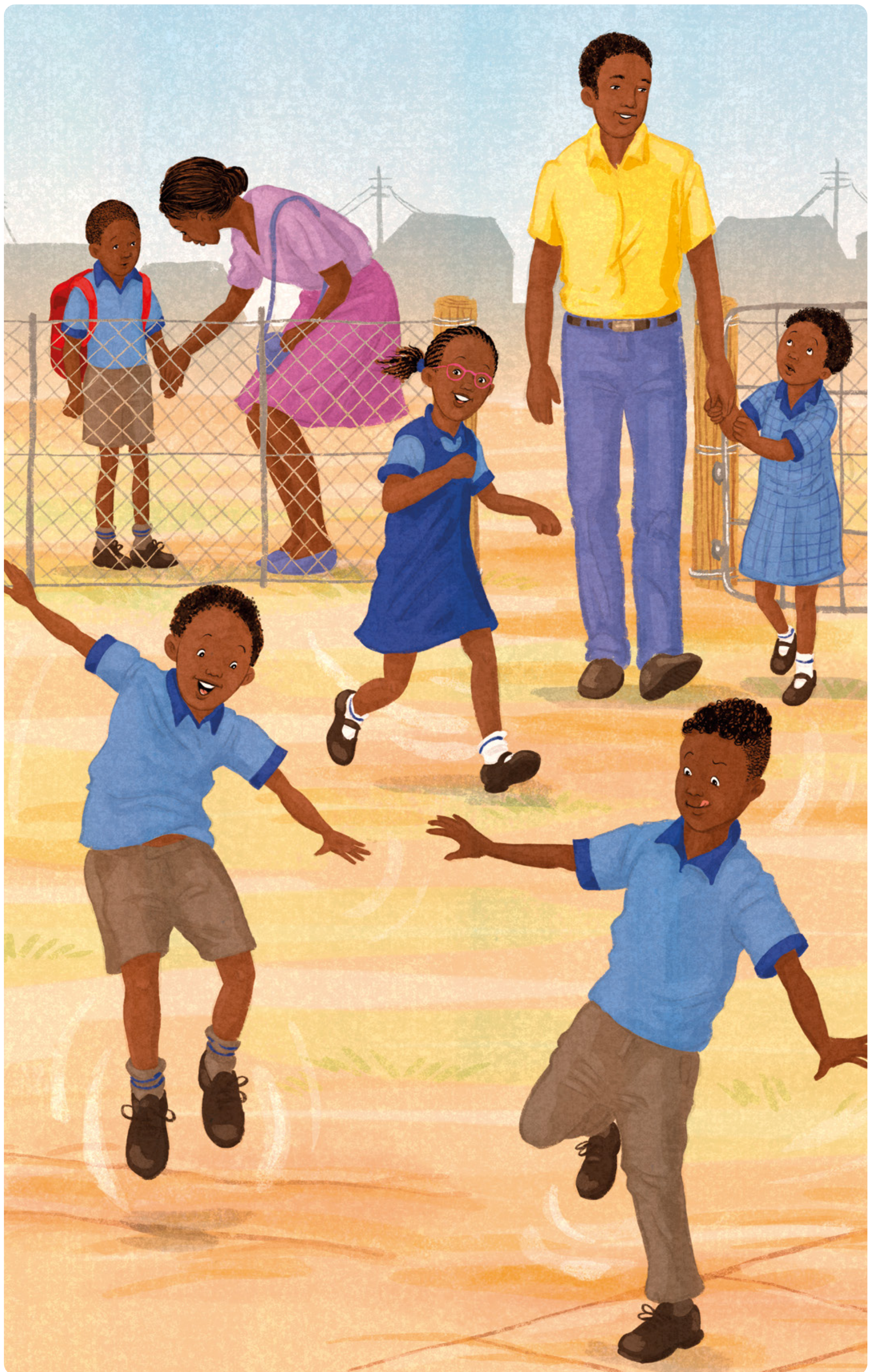
Letšatši la mathomo sekolong

Beke 2

Go Theeletša le
Go Bolela

Theeletša o be o bolele

- Na barutwana ba ba kgona go dira eng?
- Na wena o kgona go dira eng?

Na o kgona go dira eng?

Beke 2

Go Bala Mmogo

Bala kanegelo ka moka le barutwana letšatši ka letšatši.

Letšatši 1: Kwešišo

- Na leina la mosetsana ke mang?
- Na o kgona go dira eng?
- Na ke mang gape yo a nago le yena?

Letšatši 2: Go Tikhouta

- Na go na le **mantšu** a makae mo letlakaleng le? (bala o phaphatha)
- Šupa lentšu **kgona**.
- Na re **thoma** kae ge re bala mantšu?

Noko o kgona go tshela.

Beke 2

Go Bala Mmogo

Letšatši 1: Kwešišo

- Na leina la mošemane ke mang?
- Na o kgona go dira eng?
- Na ke mang gape yo a nago le yena?

Letšatši 2: Go Tikhouta

- Na go na le **mantšu** a makae mo letlakaleng le? (bala o phaphatha)
- Šupa lentšu **kgona**.
- Na re **thoma** kae ge re bala mantšu?

Thabo o kgona go raga.

Beke 2

Go Bala Mmogo

Letšatši 1: Kwešišo

- Na ke mang a swerego kgwele?
- Na bana ba maketše?
- Na mpša e kgona go dira eng gape?
- Na bana ba kgona go dira eng gape (tšeo mpša e sa kgonego go di dira)?

Letšatši 2: Go Tikhouta

- Na go na le **mantšu** a makae mo letlakaleng le? (bala o phaphatha)
- Šupa lentšu le **kgona**.
- Na ke **thoma** kae ge ke bala mantšu?

Letšatši 3: Thelelo le go fetola

- Laetša seo Noko/Thabo/Sibi ba kgonago go se dira. (ditiro)
- Papadi ya mankane: Barutwana ba dira ditiragalo. Ba bangwe ba a phopholetša.
- Ka bobedi: *Dumelang, leina la ka ke ... ke kgona go ...*
- Boeletša papadi ya morumkwano mmogo (bona PM letlakala 14).

Sibi e kgona go moma.

Dira selo sa mmino sa go tšokotšwa

O nyaka:

dilwana
tše nnyane

lebotlelo la
go hlweka le
sekhurumelo

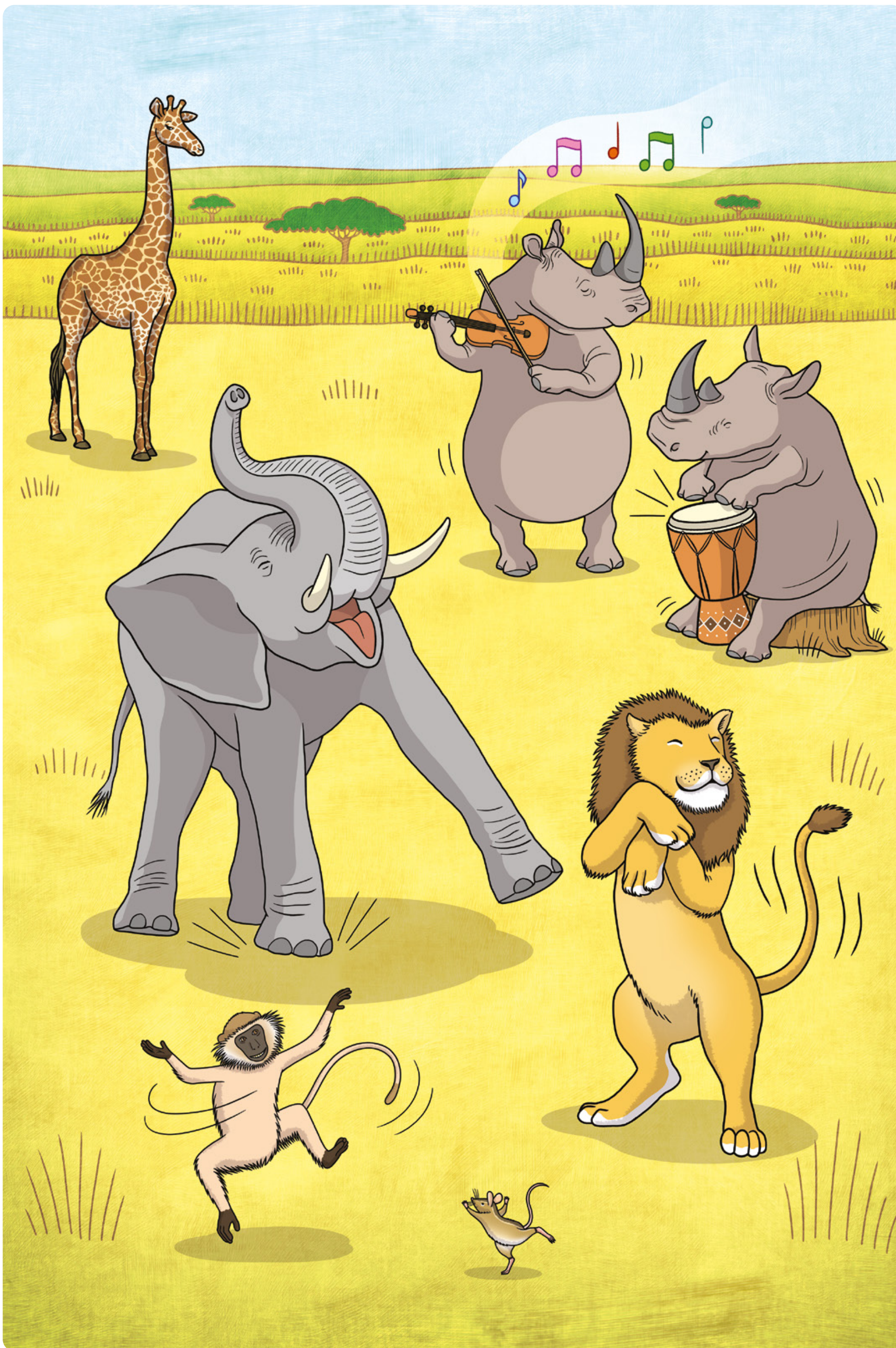
fanele ya pampiri

Seo o swanetšego go se dira:

- 1 Bea fanele molomong wa lebotlelo.
- 2 Tšhela dilo ka lebotlelong, go fihla gare.
- 3 Tiiša sekhurumelo.
- 4 Tšokotša lebotlelo.

Diphoofolo di kgona go bina

Beke 3

Go Theeletša le
Go Bolela

Theeletša o be o bolele

- Na ke diphoofolo dife tšeo o bonago di bina?
- Ke phoofolo efe yeo e sa binego?

Re kgona go bina

Beke 3

Go Bala Mmogo

Bala kanegelo ka moka
le barutwana letšatši
ka letšatši.

Letšatši 1: Kwešišo

- Bala kanegelo ka moka.
- Hlaloša phapano magareng ga seswantšho le sethalwa.
- Botšiša:
 - Na ke mmimo wa mohuta ofe wo?
 - Na o kile wa bona bašemane ba bina ka tsela ye?
 - Kae/neng?

Letšatši 2: Go Tikhouta

- Bala kanegelo gape le barutwana, ema go letlakala le lengwe le le lengwe.
- Šupa seswantšho. Šupa mantšu.
- Na o bona mantšu a makae mo letlakaleng le? (bala o phaphatha)
- Na re **thoma** go bala mantšu kae?
- Šupa lentšu le **kgona/ bašemane**.

Bašemane ba kgona go bina.

Beke 3

Go Bala Mmogo

Letšatši 1: Kwešišo

- Na ke mmimo wa mohuta ofe wo?
- Na o kile wa bona barutwana ba bina ka tsela ye?
- Kae/neng?
- Na o bona mebala efe mo seswantšhong?

Letšatši 2: Go Tikhouta

- Bala kanegelo gape le barutwana, ema go letlakala le lengwe le le lengwe.
- Šupa seswantšho. Šupa mantšu.
- Na o bona mantšu a makae mo letlakaleng le? (bala o phaphatha)
- Na re **thoma** go bala mantšu kae?
- Šupa lentšu le **kgona/ basetsana**.

Basetsana ba kgona go bina.

Beke 3
Go Bala Mmogo

Letšatši 1: Kwešišo

- Na ke mmimo wa mohuta ofe wo o binwago ke yo mongwe le yo mongwe wa bana ba?
- Na o kile wa bona batho ba bina ka tsela ye?
- Na wena o kgona go bina ka tsela ye?

Letšatši 2: Go Tikhouta

- Bala kanegelo gape le barutwana, ema go letlakala le lengwe le le lengwe.
- Šupa seswantšho. Šupa lentšu.
- Na o bona mantšu a makae mo letlakaleng le? (bala o phaphatha)
- Na re **thoma** go bala mantšu kae?
- Šupa lentšu le **kgona/bašemane/basetsana**.

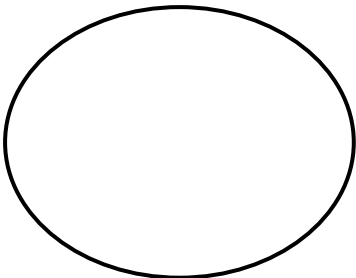
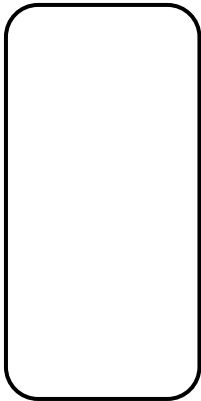
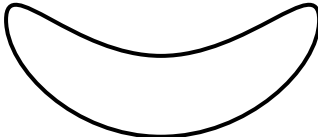
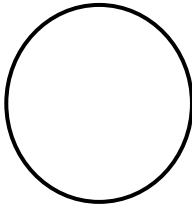
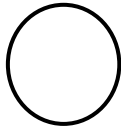
Letšatši 3: Thelelo le go fetola

- Bašemane, a ke le mpontšheng ka fao bašemane ba bego ba bina ka gona ka mo pukung.
- Basetsana, a ke le mpontšheng ka fao basetsana ba bego ba bina ka gona.
- Na wena o rata go bina bjang/mmimo wo o kilego wa o bona ke ofe?
- Tla re bineng!
- Boeletša tiragalo ya morumkwano mmogo (bona PM letlakala 28).

Ka moka re kgona go bina.

A re bapetše

	Bogolo	Sebopego	Mmala
legapu 	kgolo		
phaeneapole 	kgolo		
panana 	magareng		
namune 	magareng		
diterebe 	nnyane		

Beke 4
Mabokgoni a Bophelo

- Balang tafola mmogo.
- Na lenaneo le le bolela ka eng? Ke kae mo go laetšago seo?
 - Na dienywa tše di swana ka eng ge re di bapetša?
 - Na di fapana ka eng?

- Na di swana ka eng seo se sego sa ngwalwa lenaneong?
- Na di fapana ka eng seo se sego sa ngwalwa lenaneong?

Re rata khekhe

Beke 4

Go Bala Mmogo

Bala kanegelo ka moka le barutwana letšatši ka letšatši.

Letšatši 1: Kwešišo

- Bala temana, o ema go letlakala le lengwe le le lengwe.
- Na bašemane ba ke bakgotse, ke ka lebaka la eng o nagana bjalo?
- Na ba swere eng ka diatleng tša bona? Ke nako mang? (nako ya go bapala/nako ya go ja)
- Na o tla le dijo, o reka dijo goba o ja dijo tša sekolong ka nako ya matena?

Letšatši 2: Go Tikhouta

- Hlaloša kgopolo ya lefoko (*sehlopha sa mantšu a go laetša mogopolo goba kakanyo e tee*). Lefoko le thoma ka tlhaka ye kgolo la felela ka khutlo.
- Na go na le mantšu a makae mo letlakaleng le? Na mafoko ke a makae?
- Ntaetše tlhaka ye kgolo le khutlo.
- Laetša karatalentšu ye nngwe le ye nngwe ya tlotlontšu. Barutwana ba tla lebanya dikaratamantšu le mantšu ao a lego mo go sengwalwa le go šomiša lentšu le lengwe le le lengwe lefokong la go bolelwa ka molomo.

Dikaratamantšu

rata

nna

yaka

Fani le Tebogo.

Beke 4
Go Bala Mmogo

Letšatši 1: Kwešišo

- Na ke dilo dife tše tharo ka lepokisaneng la Fani la dijo?
- Na o rata borotheo/tšusi/dinamune?

Letšatši 2: Go Tikhouta

- Na go na le mantšu a makae mo letlakaleng le? (bala o phaphatha)
- Na mafoko ke a makae? Na o tseba bjang? (*ditlhakakgolo, le dikhutlo*)
- Šupa mantšu a **rata/Ke/dijo**.
- Laetša karatalentšu ye nngwe le ye nngwe ya tlotlontšu. Barutwana ba tswalanya dikaratamantšu le mantšu ao a lego go sengwalwa gomme ba šomiša lentšu le lengwe le le lengwe lefokong la go bolelwa ka molomo.

Ke rata dijo tša ka tša matena.

Beke 4

Go Bala Mmogo

Letšatši 1: Kwešišo

- Na ke dilo dife tše tharo tšeo di lego ka lepokisaneng la Tebogo la dijo? Na o rata nama/reisi/diapola?
- Na o ka kgetha lepokisana lefe la dijo? Ke ka lebaka la eng?

Letšatši 2: Go Tikhouta

- Na go na le mantšu a makae mo letlakaleng le? (bala o phaphatha)
- Na mafoko ke a makae? Na o tseba bjang? (*ditlhakagolo, le dikhutlo*)
- Šupa mantšu a **rata/Ke/dijo**.
- Laetša karatalentšu ye nngwe le ye nngwe ya tlotlontšu. Barutwana ba lebanya dikaratamantšu go mantšu ao a lego go sengwalwa gomme ba šomiša lentšu le lengwe le le lengwe lefokong la go bolelwa ka molomo.
- Kgomaretša dikaratamantšu godimo ga leboto la mantšu.

Ke rata dijo tša ka tša matena.

Beke 4

Go Bala Mmogo

Letšatši 1: Kwešišo

- Na ka **bobedi** bja bona ba rata eng?
- Na ke khekhe ya mang ye?
- O nagana gore ke ka lebaka la eng a efa bašemane khekhe?
- Na o jele neng khekhe la mafelelo? Na tatso ya yona e bjang?
- **Balang kanegelo gape le barutwana.**

Letšatši 2: Go Tikhouta

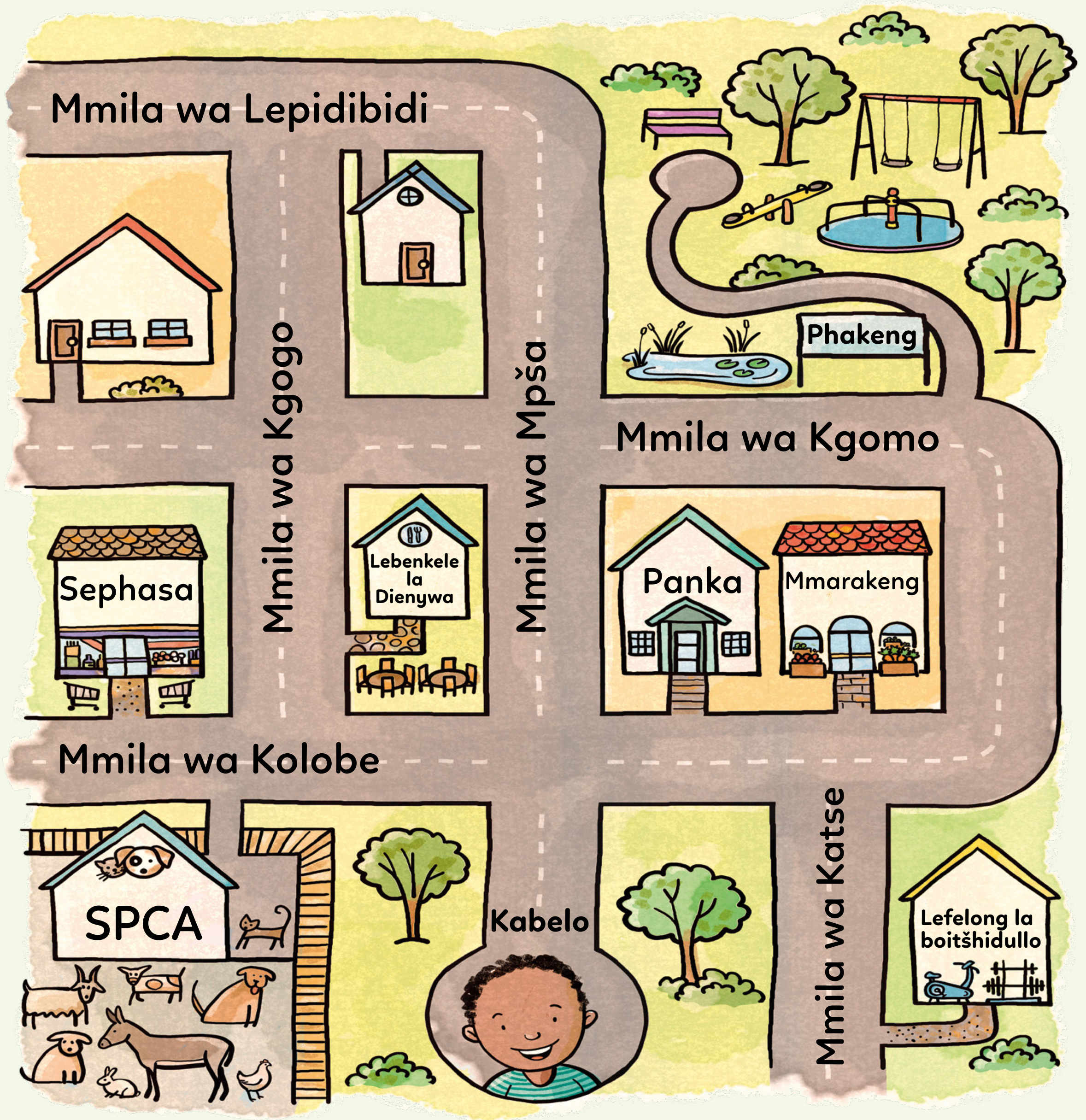
- Na ke mafoko a makae?
- Lebelela mafelelong a lefoko. Khutlo e lebelelega go fapana. Leswao le ke la makalo. Le laetša gore bašemane ba thakgetše.

Letšatši 3: Thelelo le go fetola

- Na ke dijo dife tšeo o ratago go di ja?
- Ka **Bobedi**: Botša mogwera wa gago seo o ka se ratago ka lepokisaneng la gago la dijo.
- Ka **Bobedi**: Botša mogwera wa gago dilo tše pedi tšeo o ratago go di dira sekolong (mohlala, go raloka, go thala, go opela bj.bj).
- **Boeletšang morumokwano mmogo.**

Ka bobedi bja rena re
rata khekhe!

Kabelo o etela Bonolo

Beke 5

Mabokgoni a Bophelo

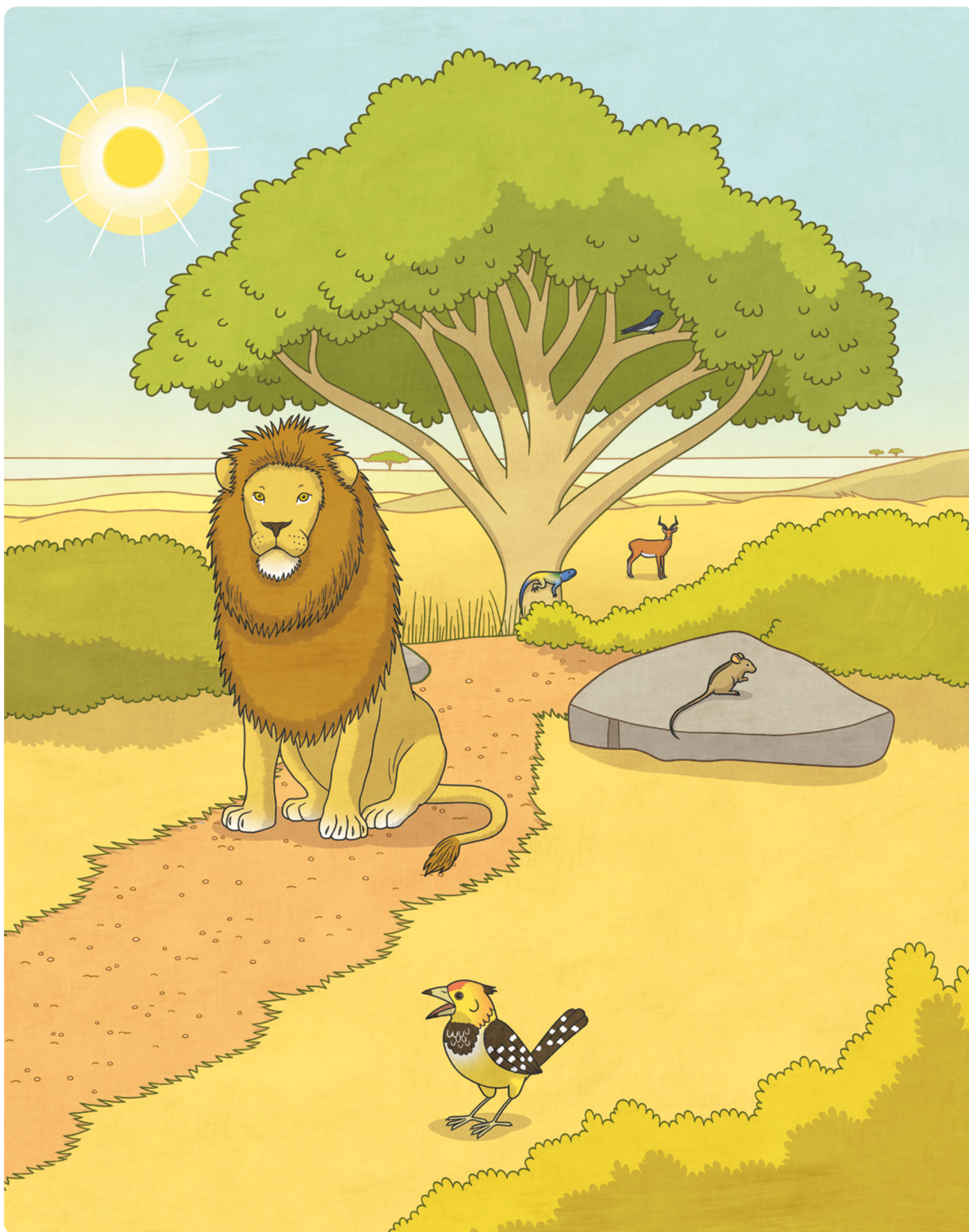
Balang phousetara mmogo.

- Na morero wa mmepe ke eng?
- Na ke mantšu afe ao o swanetšego go a kwešiša gore o kgone go latela mmepe?
- Na go na le eng go lebana le SPCA?
- Na matseno a phaka a mmileng ofe?

Na re ya gabo Kabelo bjang?

1. Sepela mmileng wa Mpša gomme o tsene mmileng wa Kolobe ka letsogong la ngele.
2. Tsena mmileng wa Kgogo ka letsogong la go ja.
3. Feta lebenkeleng la Dienywa o tepogele Mmileng wa Kgomo ka letsogong la ngele.
4. Ntlo ya bo Kabelo e ka letsogong la go ja.

Tau le Legotlo

Beke 5

Go Bala Mmogo

Bala kanegelo ka moka
le barutwana letšatši
ka letšatši.

Letšatši 1: Kwešišo

- Na kanegelo ye e bolela ka bomang (baanegwa)
- Na e be e diragala kae? (lefelo)
- Na ke diphoofolo dife tše dingwe tseo o di bonago mo seswantšhong?
- Na phoofolo ye kgolokgolo ke efe?

Letšatši 2: Go Tikhouta

- Bala kanegelo gape le barutwana, ema go letlakala le lengwe le le lengwe gomme o re:
 - Na go na le mafoko a makae mo letlakaleng le? Na le bona ka eng? (šupa khutlo)
 - Na re peleta bjang lentšu le **le**? (šupa lentšu le **le**)

Tau le Legotlo.

Beke 5

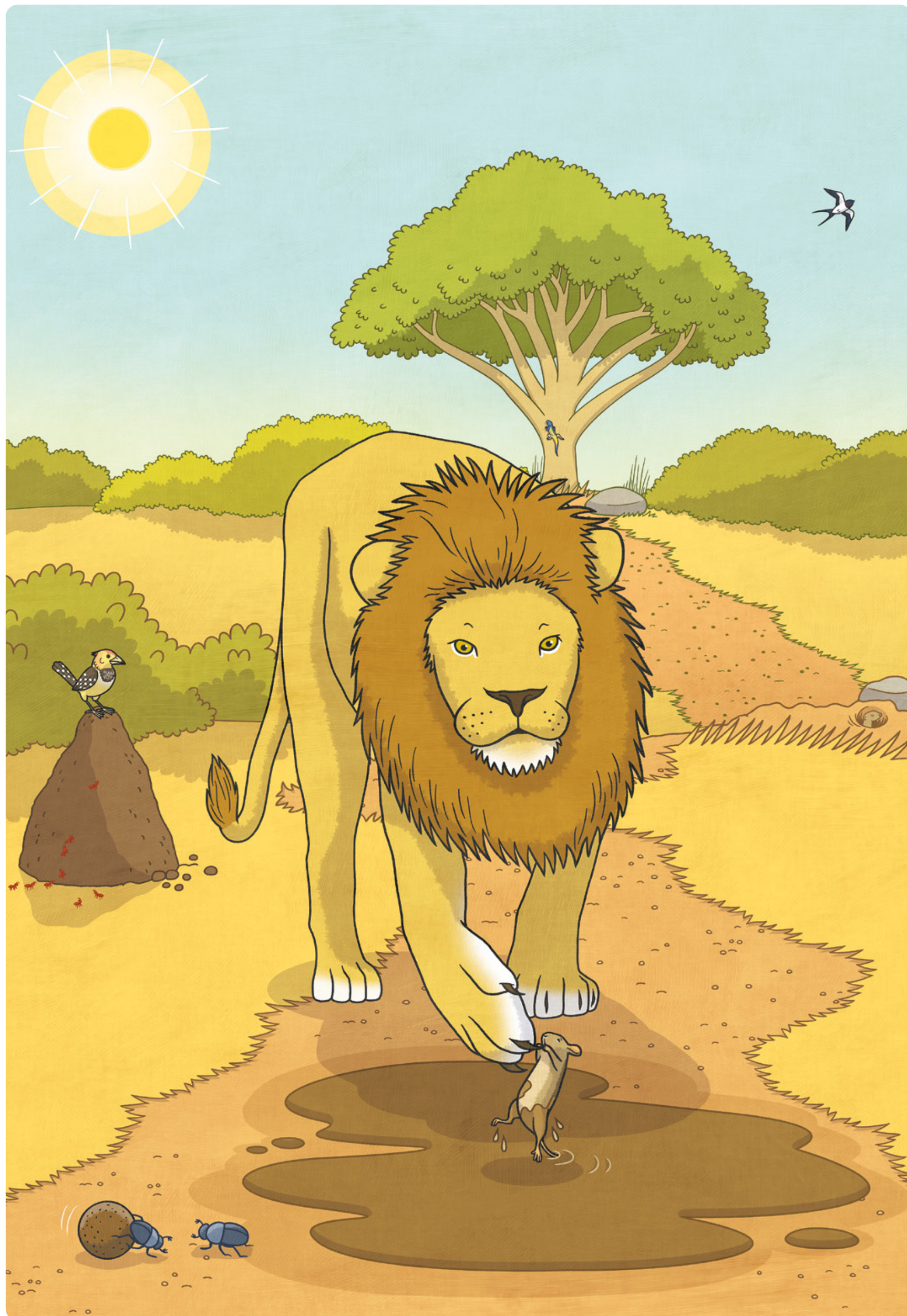
Go Bala Mmogo

Letšatši 1: Kwešišo

- Na o nagana gore ke ka lebaka la eng Tau e thušitše Legotlo go ena le gore e le je?

Letšatši 2: Go Tikhouta

- Na go na le mantšu a makae mo letlakaleng le? O bona ka eng?
- Na go na le mafoko a makae mo letlakaleng le? O bona ka eng?

Tau e thuša Legotlo.

Beke 5 Go Bala Mmogo

Letšatši 1: Kwešišo

- Na Legotlo le thušitše Tau bjang? Ke ka lebaka la eng le thušitše Tau?
- Laetša dikaratana tša tlotlontšu (*thuša, bagwera, nnyane, kgolo*).
 - Barutwana ba lebanya dikaratamantšu le mantšu ao a lego ka gare ga kanegelo.
 - Ba šomiša mantšu mafokong a go bolelwa.
- Kgomaretša dikaratamantšu Lebotong la Mantšu.

Letšatši 2: Go Tikhouta

- Na go na le mantšu a makae mo letlakaleng le? O bona ka eng?
- Na go na le mafoko a makae mo letlakaleng le? O bona ka eng?

Legotlo le thuša Tau.

Beke 5

Go Bala Mmogo

Letšatši 1: Kwešišo

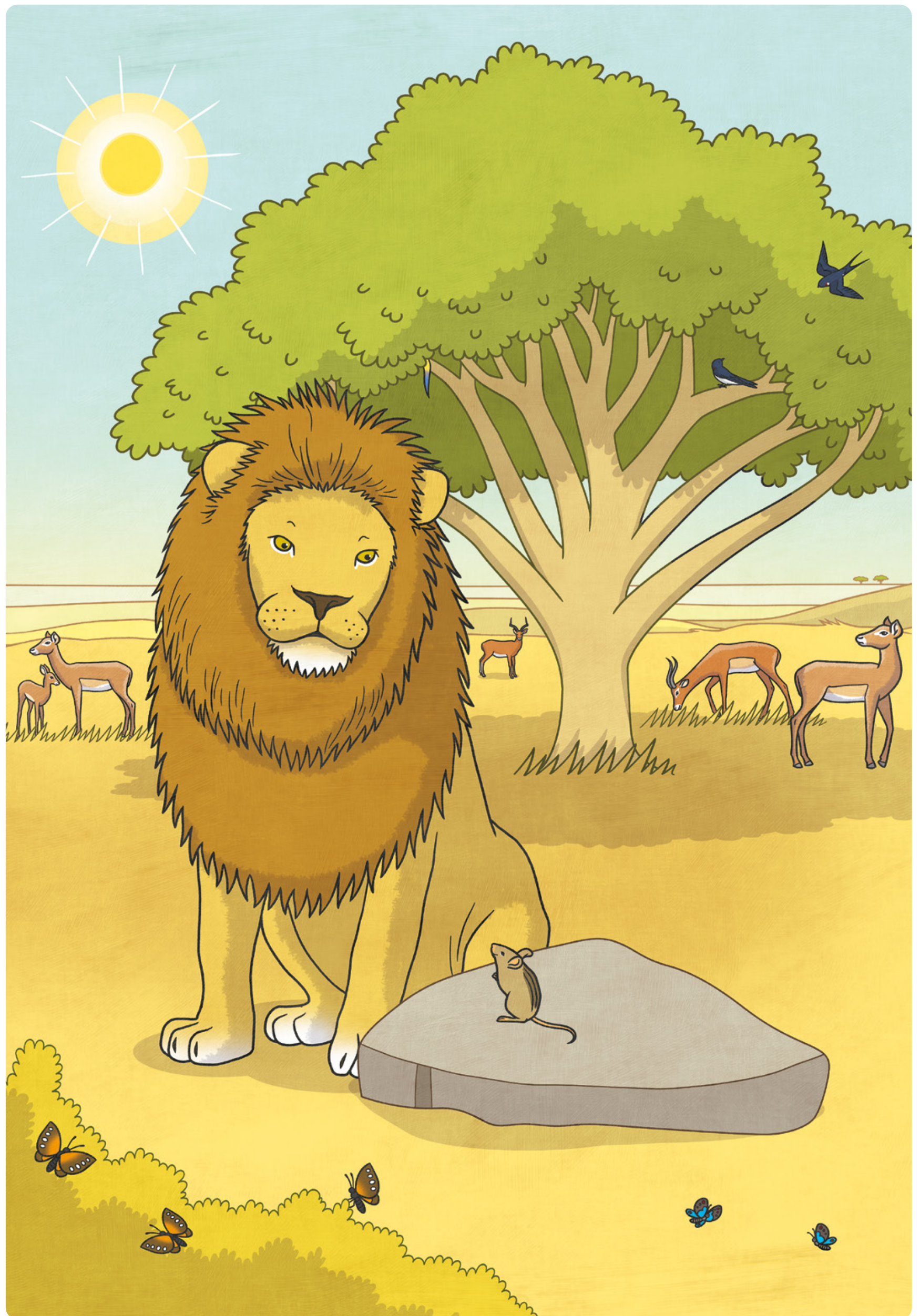
- Na kanegelo e fedile bjang? (*Tau le Legotlo e bile bagwera*)
- Ke ka lebaka la eng Tau le Legotlo e le bagwera ba potego gonabjale? (*ba kgonne go thušana*)

Letšatši 2: Go Tikhouta

- Šupa lentšu le ba.

Letšatši 3: Thelelo le go fetola

- Bala kanegelo gape le barutwana.
- **Go diragatša:** Mpontšheng gore na Tau le Legotlo di lebelelega bjang ... di sepela bjang ... di lla bjang.
- Arabang dipotšišo tše go laodiša kanegelo:
 - Na kanegelo e bolela ka mang?
 - Na e diragala mo kae?
 - Na go diregile eng mathomong, sa go latela le mafelelong?
 - Na o ratile ka mkgwa wo kanegelo e fedilego ka gona? Ka lebaka la eng?
- **Ka Bobedi:** Na wena o kile wa thuša motho? Botša mogwera wa gago.
- Boeletša tiragalo ya morumkwano gape (bona PM letlakala 62).

Tau le Legotlo ke bagwera.

Lenaneo la yunifomo ya sekolo

Beke 6

Mabokgoni a Bophelo

Balang lenaneo la yunifomo mmogo.

- Na mohola wa lenaneo ke eng?
- Na sekolo sa lena se na le tše dingwe mo lenaneong? (dikefa/diaparo tša go raloka)
- Na ke mananeo a mohuta ofe a mangwe ao o kilego wa a bona?

Mokotlana wa dipuku

Beke 6

Go Bala Mmogo

Bala kanegelo ka moka le barutwana letšatši ka letšatši.

Letšatši 1: Kwešišo

- Na hlogo (leina) ya kanegelo ke eng?
- Na kanegelo ye e tlo ba ka eng?
- Na kanegelo ye e bolela ka mang?
- Na o kwele kae ka Segwagwa Didile pele? (nako ya kanegelo)
- Na segwagwa se sengwe ke mang? (Segwagwa Lefa, buti wa gagwe)

Letšatši 2: Go Tikhouta

- Na re thoma kae go bala?
- Na go na le mantšu a makae mo letlakaleng le?
- Šupa lentšu le mokotlana.

Na ke nyaka eng ka mokotlaneng wa ka wa dipuku?

Beke 6

Go Bala Mmogo

Letšatši 1: Kwešišo

- Na Segwagwa Didile o paka eng ka mokotlaneng?
- Na dilo tše ke tša sekolo?

Letšatši 2: Go Tikhouta

- Na ke mafoko a makae?
- Na ke dikhutlo tše kae?
- Na ke mantšu a makae mo letlakaleng le?

Lepai la ka. Dibapadišwa
tša ka. Diaparo tša ka.

Beke 6
Go Bala Mmogo

Letšatši 1: Kwešišo

- Na Lefa o tseba bjang gore o swanetše go paka eng sa sekolo?
- Na ke ka lebaka la eng Segwagwa Didile a nyaka mokotlana wa diphentshele wa sekolo?
- Na ke ka lebaka la eng Segwagwa Didile a nyaka lepokisana la dijo tša matena sekolong?

Letšatši 2: Go Tikhouta

- Na ke mantšu a makae mo letlakaleng le?
- Na lentšu le le kopanakopana ke lefe?
- Šupa lentšu le diphentshele.

Aowa! Mokotlana wa
gago wa diphentshele
le lepokisana la dijo tša
gago tša matena.

Go itokišetša go ya
sekolong.

Beke 6
Go Bala Mmogo

Letšatši 1: Kwešišo

- Na o nagana gore Segwagwa Didile o ikwa bjang?
- Na wena o tlile le eng ka letšatši la gago la mathomo sekolong?
- Na go na le motho yo a go thušitšego go paka mokotlana wa gago?
- Na o be o swere eng ka mokotlaneng wa gago lehono?

Letšatši 2: Go Tikhouta

- Šupa lentšu le **sekolong**.
- Na go na le ditlhaka tše kae go lentšu le **sekolong**?
- Ntaetše tlhakakgolo.

Letšatši 3: Thelelo le go fetola

- **Ka Bobedi:** Na o gopola eng ka letšatši la gago la mathomo sekolong? Na o be o ikwa bjang?
- **Barutwana ka moka:**
 - Na kanegelo ye ke ya nnete?
 - Na digwagwa ka nnete di tsena sekolo?
 - Na o kile wa bona segwagwa? Na se be se lebelelega bjang?
 - Na ke ka lebaka la eng digwagwa e le diphoofotšwana tše bohlokwa? (*di ja dintšhi*).
 - Na digwagwa di humanega kae?
- **Mosepelo:** Na digwagwa di sepela bjang? Na digwagwa di lla bjang?

Na molalatladi ke eng?

Se ke molalatladi.
Na re bona molalatladi kae?
Na re bona mebala efe?

Beke 7

Mabokgoni a Bophelo

- Barutwana ba abelana ka ga nako yeo ba bonego molalatladi. Na re ka ithuta eng go tšwa go se?
- Bala sengwalwa le barutwana.
- Bolela o be o bale mebala ya molalatladi.

Dikherayone tše mpsha

Beke 7

Go Bala Mmogo

Bala kanegelo ka moka
le barutwana letšatši
ka letšatši.

Letšatši 1: Kwešišo

- Na o bona mebala e mekae?
- Na o nagana gore Lebogang o tla thala eng?
- Na wena o ka thala eng?

Letšatši 2: Go Tikhouta

- Na leina la kanegelo ye ke eng?
- Na lefoko le le na le mantšu a makae?
- Šupa lentšu le dikherayone.

Lebogang o na le
dikherayone tše mpsha.

“Šomiša nna hle!” gwa realo Khubedu.

Beke 7

Go Bala Mmogo

Letšatši 1: Kwešišo

- Na kherayone e Khubedu e nyaka go thala eng?
- Na ke eng se sengwe se se khubedu seo o se tsebago?
- Na kherayone ye talalerata e nyaka go thala eng?
- Na ke eng se sengwe se se talalerata seo o se tsebago?

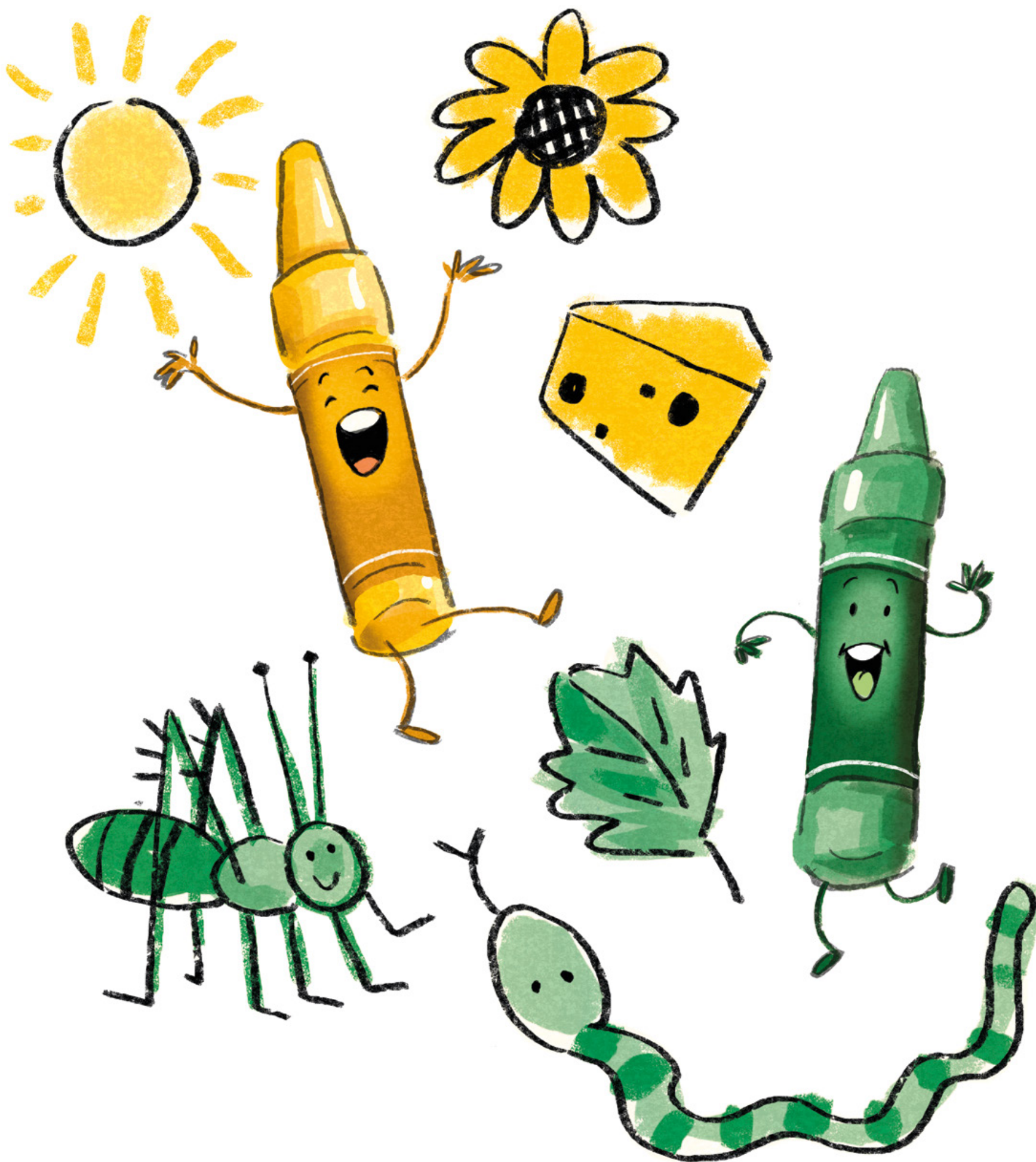
Letšatši 2: Go Tikhouta

- Na go na le mafoko a makae mo letlakaleng le?
- Na go na le dikhutlo tše kae?
- Bontšha mantšu afe goba afe a go thoma ka modumo wa tlhaka ya beke.
- Hlaloša gore leswao la makalo (!) le re botša gore seboledi se bolelela godimo. Ebile gape le ka laetša tlabego goba semaka.

“Šomiša nna hle!” gwa realo Talalerata.

“Šomiša nna hle!” gwa
realo Serolwana.

Beke 7
Go Bala Mmogo

Letšatši 1: Kwešišo

- Na kherayone ye Serolwana e nyaka go thala eng?
- Na ke eng se sengwe se se Serolwana seo o se tsebago?
- Na kherayone ye Talamorogo e nyaka go thala eng?
- Na ke eng se sengwe se se Talamorogo seo o se tsebago?

Letšatši 2: Go Tikhouta

- Na go na le mafoko a makae mo letlakaleng le?
- Na go na le dikhutlo tše kae?
- Bontšha mantšu afe goba afe a go thoma ka modumo wa tlhaka wa beke.

“Šomiša nna hle!” gwa
realo Talamorogo.

Ke šomišitše mebala ya ka ka moka!

Beke 7

Go Bala Mmogo

Letšatši 1: Kwešišo

- Na Lebogang o thadile eng?
- Na o bone selo se la mathomo kae?
- Efa maina a mebala ya folaga.

Letšatši 2: Go Tikhouta

- Šupa lentšu le **mebala**.
- Na go na le ditlhaka tše kae go lentšu le **mebala**?
- Mpontšhe tlhakakgolo.

Letšatši 3: Thelelo le go fetola

- **Ka Bobedi:** Na mmala wa mmamoratwa wa gago ke ofe?
- **Barutwana ka moka:** Na kanegelo ye ke ya mannete? O tseba ka eng? Na dikherayone di kgona go bolela?
- **Ka Bobedi:** Lebogang o humane dikherayone bjalo ka mpho. Na wena o kile wa amogela mpho? Na e be e le eng? Na o be o e filwe ke mang? Na ge o ka kgetha mpho, o ka rata eng?

Boroko bjo bo bose bošego

O swanetše go robala gore o
dule o phedile gabotse ebile o thabile!
O swanetše go robala diiri tše 9–12 bošego.

Tšeo di go thušago gore o robale bokaone:

- robala ka nako e tee bošego bjo bongwe le bjo bongwe
- dira mešomo ya go se tlatše mašata pele ga ge o robala (o se ke wa bogela disekhirini!)
- robala ka phaphošing yeo e se nago lešata, ebile ya go ba le leswiswi

Beke 8

Mabokgoni a Bophelo

Bala sengwalwa mmogo le barutwana.

- Ahlaahlang gore ke ka lebaka la eng re šomiša dintlha ka lenaneo, go swana le mo letlakaleng le.
- Ke eng seo se re thušago gore re robale gabotse? (go robala ka nako e tee bošego bjo bongwe le bjo bongwe le go tsoga ka nako e tee mesong ye mengwe le ye mengwe; go itlwaetša go iketla ge o robetše; go robala le sebakadiši se boleta, go swana le mo seswantšhong, goba go apara lepai leo le kgethegilego)
- Ke eng seo se re hlobago boroko?

Mmutla le Khudu

Beke 8

Go Bala Mmogo

Bala kanegelo ka moka le barutwana letšatši ka letšatši.

Letšatši 1: Kwešišo

- Na baanegwa ke bomang mo kanegelong ye?
- Na lebelo le swaretšwe mo kae?
- Ke ka lebaka la eng Mmutla o nyaka go tsenela phadišano?

Letšatši 2: Go Tikhouta

- Na leina la kanegelo ye ke eng?
- Na go na le mantšu a makae mo lefokong?
- Šupa lentšu le **lebelo**?
Na go na le ditlhaka tše kae mo go lentšu le **lebelo**?

Mmutla le Khudu di tsenela phadišano ya lebelo.

Mmutla o a phakiša. O kitima pele.

Beke 8

Go Bala Mmogo

Letšatši 1: Kwešišo

- Na go diragala eng pele?
- Na Mmutla o dira eng sa go latela?
- O gopola gore ka lebaka la eng Mmutla o nyaka go robala?

Letšatši 2: Go Tikhouta

- Na go na le mafoko a makae mo letlakaleng le?
- Na dikhutlo ke tše kae?
- Šupa lentšu le **phakiša**. Na ke ditlhaka tše kae mo go lentšu le **phakiša**?
- Laetša mantšu a go thoma ka modumo wa tlhaka ya beke.

Efela o a ema gore
a robale.

Khudu e a nanya gape e iketlile.

Beke 8

Go Bala Mmogo

Letšatši 1: Kwešišo

- Na Khudu e kitima bjang?
- Na Khudu e be e swanetše go robala? Ke ka lebaka la eng?

Letšatši 2: Go Tikhouta

- Na go na le mafoko a makae mo letlakaleng le? Na dikhutlo ke tše kae?
- Šupa lentšu le **nanya**. Na ke ditlhaka tše kae mo go lentšu le **nanya**?
- Laetša mantšu a go thoma ka tlhaka ya beke.

Khudu e thopa sefoka sa lebelo!

Beke 8
Go Bala Mmogo

Letšatši 1: Kwešišo

- Na kanegelo e fedile bjang?
- Na mafelelo a a go makaditše? Ke ka lebaka la eng?
- Na Mmutla o ithutile eng?

Letšatši 2: Go Tikhouta

- Laetša lentšu lefe goba lefe la go ba le modumo wa tlhaka wa beke?
- Šupa lentšu le **lebelo**.
- Mpontšheng tlhakakgolo.

Letšatši 3: Thelelo le go fetola

- Kitima go lefelo, ka lebelo, bjalo ka Mmutla. Kitima go lefelo, ka go nanya, bjalo ka Khudu.
- Phaphatha ka lebelo, bjalo ka Mmutla. Phaphatha ka go nanya bjalo ka Khudu. Dira ditiro tše dingwe tša go swana le go taboga, go ponya le go ponyologa, le go thwantšha.
- Bapetša Mmutla le Khudu. Thala tafola letlapeng, gomme barutwana ka moka ba e feleletše.

Mmutla	Khudu
potlaka	
robala bošego kudu	
fenywa go phadišano ya lebelo	

Hlapa diatla tša gago

1

Kolobiša diatla ka meetse a go hlweka. Tswalela pompi gore o se ke wa senya meetse.

2

Tlola sesepa. Fogohla diatla tša gago ka sesepa metsotswana ye 20 (nako yeo re e tšeago go opela košana ya matswalo gabedi).

3

Hlapa ka gare le ka ntle ga diatla tša gago.

4

Hlapa ka gare ga menwana ya gago.

5

Tlošetša diatla tša gago ka meetse a go hlweka.

6

Phumula diatla tša gago ka toulo.

Beke 9

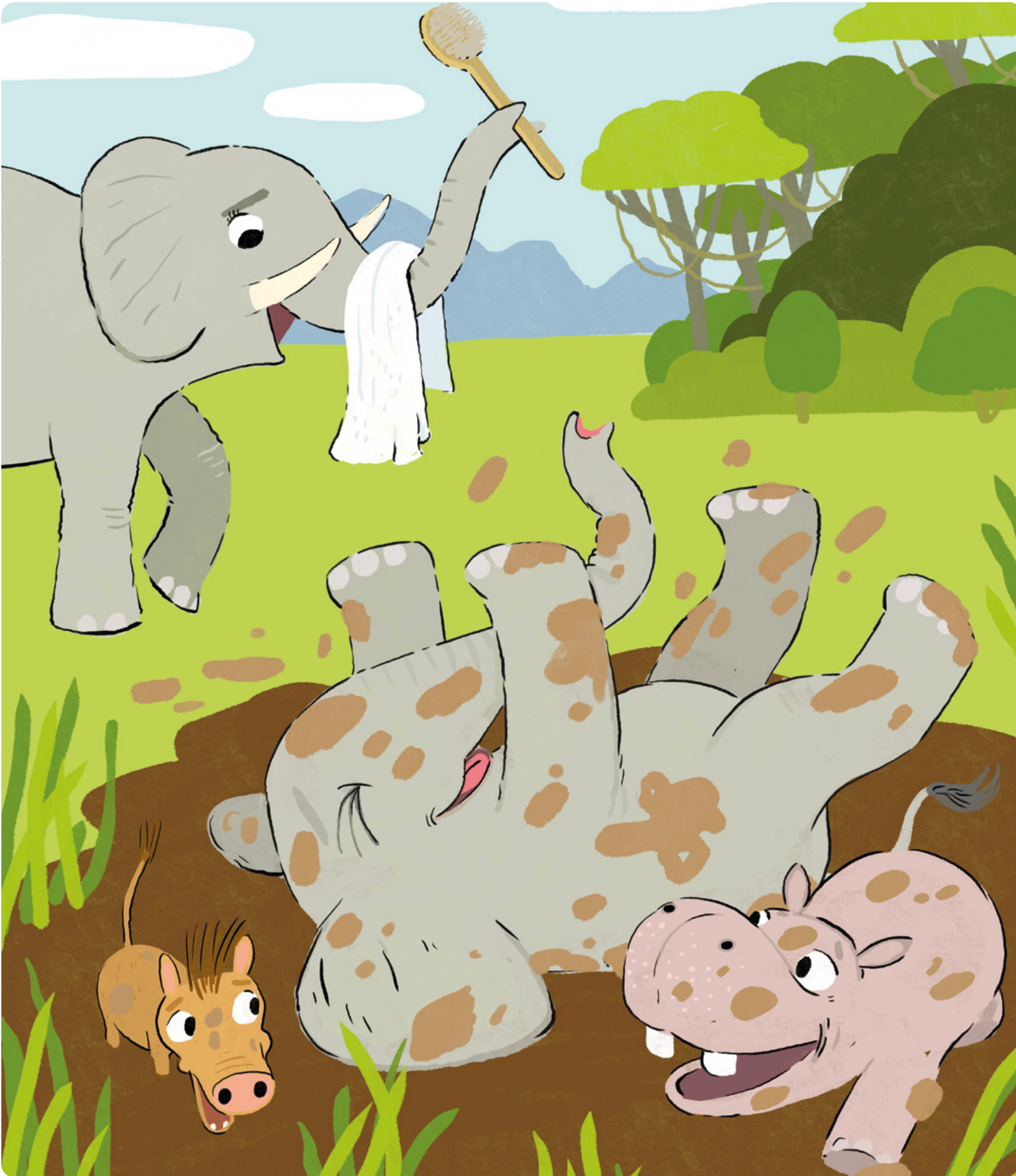
Mabokgoni a Bophelo

Balang phousetara mmogo.

- O nagana gore ke ka lebaka la eng diswantšho di filwe dinomoro?
- Ke ka lebaka la eng o swanetše go ikgohla metsotswana ye 20?

- Na metsotswana ye 20 ke ye metelele bjang?
- Ke ka lebaka la eng re tswalela pompi ge re fetša go kolobiša diatla tša rena?

Ke nako ya go hlapa, Mumusa!

Beke 9

Go Bala Mmogo

Bala kanegelo ka moka le barutwana letšatši ka letšatši.

Letšatši 1: Kwešišo

- Aowa! Na tlou Mumusa o dira eng?
- Na Mmagwe o reng?
- Na ke diphoofolo dife tseo o di bonago?

Letšatši 2: Go Tikhouta

- Ntaetšeng hlogo ya kanegelo ye?
- Na go na le mantšu a makae mo go hlogo ya kanegelo? Ke a makae a go thoma ka ditlhaka tše kgolo?
- Šupa lentšu le **hlapa**? Na go na le ditlhaka tše kae mo go lentšu le **hlapa**?

Ke nako ya go hlapa,
Mumusa!

Mma o gohla Mumusa.

Beke 9

Go Bala Mmogo

Letšatši 1: Kwešišo

- Na o nagana gore Mumusa o rata go gohlwa?
- Na o tseba ka eng?
- Na Mumusa o reng?

Letšatši 2: Go Tikhouta

- Na go na le maswao a go makala a makae mo letlakaleng le?
- Šupa lentšu le **gohla**. Na ke ditlhaka tše kae mo go lentšu le **gohla**?
- Laetša mantšu a go thoma ka modumo tlhaka wa beke.

“Jo! Jo! Jo!” Mumusa o a lla.

Mma o tlošeletša Mumusa.

Beke 9

Go Bala Mmogo

Letšatši 1: Kwešišo

- Na go diragala eng mo?
- Na ke ka lebaka la eng Mumusa a lla?
- Na Mumusa o reng?
- Ke ka lebaka la eng go tlošeletša go le bohlokwa?

Letšatši 2: Go Tikhouta

- Na go na le maswao a makae a go makala mo letlakaleng le?
- Šupa lentšu le **tlošeletša**. Na ke ditlhaka tše kae mo lentšu le **tlošeletša**?
- Nyaka mantšu a go thoma ka tlhaka ya beke.

“Jo! Jo! Jo!” Mumusa o a lla.

Mma o phumula Mumusa. “Mmmm,” Mumusa o a bolela.

Beke 9

Go Bala Mmogo

Letšatši 1: Kwešišo

- Na Mumusa o thabile gonabjale?
- Na o tseba ka eng?
- Na Mumusa o reng?
- Na ke dilo dife tše tharo tseo Mma a di dirilego go hlwekiša Mumusa?

Letšatši 2: Go Tikhouta

- Na go na le mantšu a makae mo letlakaleng le?
- Na ke lefoko lefe la go ba le mantšu a mantši?
- Šupa lentšu le **phumula**. Na ke ditlhaka tše kae?
- Nyaka mantšu a go thoma ka modumo wa tlhaka ya beke.

Letšatši 3: Thelelo le go fetola

- **Barutwana ba a ahlaahla:**
 - Na diphoofolo le bana ba ba le ditšhila bjang?
 - Na o a itlhapiša, goba go na le motho yo a go hlapišago?
 - Na o ikwa o le kaone ge o hlwekile? Ke ka lebaka la eng?
- **Mosepelo:**
Go itlhwekiša
 - Dirang eke ke lena bana ba ditlou. Šomiša “dipogo” (matsogo). Sa pele ikgohle ... bjale tlošeletša ka meetse a go tonya ... bjale iphumule ka toulo ye kgolo ye boleta. Ntaetšeng mo difahlegong tša lena gore le ikwa bjang.

Mumusa o hlwekile gape.

